

Original Article

The Impacts of Facebook on Students Today: Status-quo and Policy Recommendations

Nguyen Lan Nguyen*

VNU University of Social Sciences and Humanities, 336 Nguyen Trai, Hanoi, Vietnam

Received 15 September 2020

Revised 22 September 2020; Accepted 25 September 2020

Abstract: With the rapid development of online platforms today, social networking sites, especially Facebook, are having strong impacts on all aspects of student life. This article focuses on analyzing the impacts of Facebook on students in terms of these following main aspects: learning; skills development; attitude training. At the same time, the article also presents a number of policy recommendations to improve the efficiency of managing the impacts of Facebook as a social networking site on Vietnamese students in the coming time.

Keywords: Impact, social networking site, Facebook, students, policy.

---

*Corresponding author.

Email address: ussh.nguyen@gmail.com

<https://doi.org/10.25073/2588-1116/vnupam.4267>

Tác động của mạng xã hội facebook đến sinh viên hiện nay: Thực trạng và đề xuất chính sách

Nguyễn Lan Nguyễn*

Trường Đại học Khoa học Xã hội và Nhân văn, ĐHQGHN, 336 Nguyễn Trãi, Hà Nội, Việt Nam

Nhận ngày 15 tháng 9 năm 2020

Chỉnh sửa ngày 22 tháng 9 năm 2020; Chấp nhận đăng ngày 25 tháng 9 năm 2020

Tóm tắt: Với sự phát triển nhanh chóng của các nền tảng trực tuyến hiện nay, các mạng xã hội, đặc biệt là mạng xã hội Facebook đang tác động mạnh mẽ đến mọi mặt của đời sống sinh viên. Bài viết này sẽ tập trung phân tích tác động của mạng xã hội Facebook đến sinh viên theo một số phương diện chính sau: tác động đến việc học tập; tác động đến việc phát triển kỹ năng; tác động đến việc rèn luyện thái độ. Đồng thời, bài viết cũng trình bày một số đề xuất chính sách nhằm nâng cao hiệu quả quản lý tác động của mạng xã hội Facebook đến sinh viên Việt Nam trong thời gian tới.

Từ khóa: Tác động, mạng xã hội Facebook, chính sách, sinh viên.

1. Mở đầu

Trong bối cảnh mạng xã hội Facebook ngày càng đóng vai trò quan trọng hơn trong đời sống hiện đại, việc nghiên cứu ảnh hưởng của nó đối với giới trẻ, trong đó có đối tượng sinh viên, là một nhiệm vụ cấp bách. Xuất phát từ lý do đó, tác giả thực hiện bài nghiên cứu này nhằm làm rõ một số tác động lớn của Facebook đối với sinh viên Việt Nam hiện nay, đồng thời đưa ra một số đề xuất chính sách nhằm nâng cao hiệu quả quản lý đối với các vấn đề có liên quan.

Để thực hiện mục đích trên, bài viết đã sử dụng nguồn dữ liệu chính từ một đề tài nghiên cứu cấp cơ sở gần đây do tác giả chủ trì. Trong đề tài này, tác giả đã tiến hành khảo sát thực tế đối với 853 sinh viên đang theo học tại 03 Trường Đại học lớn trên địa bàn Hà Nội gồm: Trường Đại học Khoa học Xã hội và Nhân văn (ĐHQGHN), Trường Đại học Khoa học Tự nhiên (ĐHQGHN), Trường Đại học Bách Khoa

Hà Nội. Ngoài ra, tác giả cũng tham khảo dữ liệu từ một số nguồn tài liệu đáng tin cậy và cập nhật (đề tài, sách, bài viết học thuật, báo chí,...) khác đã được công bố.

2. Phân tích tác động của mạng xã hội Facebook đến sinh viên

Theo kết quả khảo sát của đề tài cấp cơ sở mà tác giả triển khai gần đây, có tới 81,5% sinh viên được hỏi trả lời rằng Facebook là mạng xã hội mà họ sử dụng nhiều nhất. Tỷ lệ sử dụng đối với các xã hội lớn khác như YouTube, Instagram, Zalo,... đều thấp hơn nhiều so với Facebook. (Xem chi tiết trong Bảng 1).

Mục đích sử dụng mạng xã hội của sinh viên rất đa dạng và phong phú, có 5 mục đích chiếm tỷ lệ cao nhất đó là: tìm kiếm, cập nhật thông tin xã hội; làm quen bạn mới, giữ liên lạc với bạn cũ; liên lạc với gia đình bạn bè; chia sẻ thông tin; giải trí.

*Tác giả liên hệ.

Địa chỉ email: ussh.nguyen@gmail.com

<https://doi.org/10.25073/2588-1116/vnupam.xxxx>

Bảng 1. Mạng xã hội được sinh viên sử dụng nhiều nhất

Mạng xã hội	Số lượng	Tỷ lệ (%)
Facebook	695	81,5
Instagram	54	6,3
Zalo	4	0,5
YouTube	89	10,4
Lotus	1	0,1
Mạng xã hội khác	10	1,2

Thứ nhất, mục đích tìm kiếm, cập nhật thông tin xã hội được đa số sinh viên lựa chọn vì mạng xã hội liên tục cập nhật những thông tin mới.

Thứ hai, làm quen với bạn mới, giữ liên lạc với bạn cũ. Với tính năng kết bạn nhanh chóng và dễ dàng khi tham gia vào mạng xã hội, người dùng có thể kết bạn với những bạn bè ngoài đời thực và nối lại liên lạc với những bạn bè thất lạc nhiều năm trước đây rất dễ dàng.

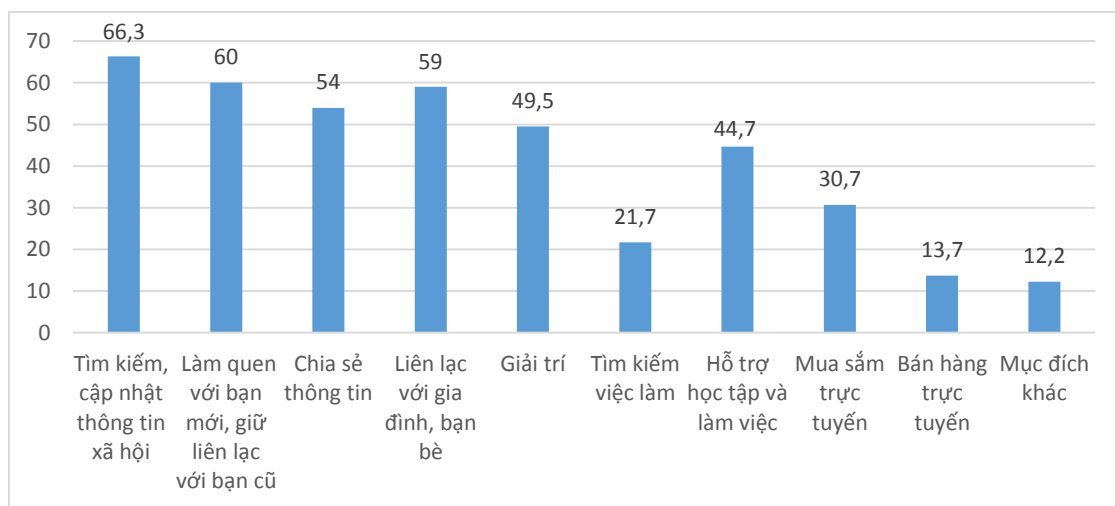
Thứ ba, liên lạc với gia đình và bạn bè. Mục đích sử dụng mạng xã hội để liên lạc với gia đình và bạn bè được thanh thiếu niên, cụ thể là sinh viên có tỉ lệ cao. Do tính tương tác cao của các mạng xã hội nên đây là công cụ rất hữu hiệu để liên lạc với gia đình và bạn bè. Hơn nữa, đa số các sinh viên, thanh thiếu niên thường xuyên

sống xa gia đình nên nhu cầu thiết lập liên lạc với gia đình đã trở thành một yêu cầu thiết yếu.

Thứ tư, chia sẻ thông tin. Người sử dụng mạng xã hội có xu hướng muốn chia sẻ những thông tin cá nhân của mình lên mạng xã hội như hình ảnh, tình trạng hôn nhân, dòng trạng thái, video,... Việc chia sẻ thông tin này đồng nghĩa với việc xây dựng trang cá nhân riêng của người dùng, đồng thời thể hiện được cá tính, cái tôi của mình trên các nền tảng mạng xã hội.

Thứ năm, mục đích giải trí. Các nền tảng mạng xã hội thường tích hợp các công cụ giải trí nhằm thu hút sự gia tăng về người dùng. “Các chuyên gia tâm lý nhận định là có chỉ số cao trong giai đoạn phát triển tâm lý ở lứa tuổi này: “người dùng muốn tận dụng những thú vui cuộc sống và khẳng định cái tôi/bản thân khi mạng xã hội là nơi để giới trẻ chia sẻ thái độ, tình cảm cùng những thông tin mà họ biết với mọi người, đồng thời cũng nhận lại ý kiến bình luận từ người khác” [1].

Đối với Facebook, có một số mục đích sử dụng cơ bản như: liên lạc, cập nhật thông tin về cuộc sống cá nhân, gia đình và bạn bè, cập nhật tin tức, học tập, thể hiện bản thân, giải trí, quảng cáo, kết nối người quen, tham gia các hội nhóm,... Dưới đây là tổng hợp các mục đích sử dụng mạng xã hội của thanh, thiếu niên [1].

Biểu đồ 1. Mục đích sử dụng mạng xã hội của thanh, thiếu niên (Đơn vị: %).

2.1. Tác động đến việc học tập

* Tác động tích cực

Thứ nhất, tìm kiếm, chia sẻ tài liệu học tập. Facebook giúp cho sinh viên tiếp cận và chọn lọc các nội dung tài liệu học tập với nhu cầu của mình. Với sự tiện ích của Facebook việc các sinh viên dễ dàng tiếp cận nguồn tài liệu mở và các chuyên gia trong lĩnh vực mà họ quan tâm dễ dàng hơn trước đây. Bên cạnh việc tìm kiếm, chia sẻ tài liệu học tập, việc trao đổi thông tin học tập trên Facebook cũng trở nên dễ dàng và thuận tiện hơn. Khi sử dụng Facebook, sinh viên có thể dễ dàng phối hợp với nhau trong hoạt động nhóm. Các sinh viên có thể tạo nhóm (group) để có thể cùng nhau chia sẻ việc học tập, nghiên cứu khoa học hay các dự án đang theo đuổi. Ngoài việc sinh viên, các thầy cô cũng tham gia vào quá trình trao đổi thông tin học tập trên Facebook. Điều này sẽ khiến gắn kết giảng viên và sinh viên trong việc học tập ở môi trường đại học.

Thứ hai, trao đổi thông tin học tập. Facebook có các tính năng tích hợp thuận tiện cho việc trao đổi thông tin học tập trực tuyến (Video call, Messenger, Group,...). Với các tính năng đó, việc trao đổi thông tin học tập hoặc theo dõi các bài giảng từ giảng viên không còn là trở ngại lớn, “Công nghệ đang biến đổi bản chất của mô hình phòng học truyền thống cũng như thay đổi cách thức kiến thức được truyền thụ cho học viên” [2]. Đại dịch COVID-19 là một minh chứng rõ nét nhất về việc trao đổi thông tin học tập thông qua các nền tảng mạng xã hội mà Facebook cũng không ngoại lệ. Khi đại dịch COVID-19 bùng nổ trong năm 2020, việc học tập theo mô hình truyền thống bị tạm hoãn do tình trạng lây lan dịch bệnh. Với mạng xã hội facebook, giảng viên phát trực tiếp (livestream) là một trong những hình thức học trực tuyến phổ biến. Sinh viên có cơ hội tương tác, phản hồi, trao đổi với giảng viên và các sinh viên khác trong quá trình học. Việc học trực tuyến cũng tạo điều kiện đánh giá kết quả học tập và thái độ học tập của sinh viên chính xác hơn, việc học trực tuyến cho phép sinh viên nộp bài luận hoặc thuyết trình qua video.

Thứ ba, hỗ trợ trong việc nghiên cứu khoa học. Các trang mạng xã hội nói chung và

Facebook nói riêng đều có các tính năng hỗ trợ trong việc nghiên cứu khoa học. Người dùng sử dụng kết hợp hai nền tảng Google Forms và Facebook để thực hiện khảo sát và đưa ra được những số liệu nhanh chóng trên quy mô mẫu nghiên cứu lớn. Điều này giúp các nhà khoa học và những người tham gia nghiên cứu tiết kiệm được thời gian, công sức, chi phí.

* Tác động tiêu cực

Mặc dù có những tác động tích cực đến việc học tập của sinh viên, nhưng bên cạnh đó, Facebook cũng gây ra những ảnh hưởng tiêu cực.

Thứ nhất, gây mất tập trung học tập. Bên cạnh những ứng dụng tích hợp phục vụ cho việc học tập, Facebook cũng tồn tại những những ứng dụng giải trí hấp dẫn thu hút người dùng. Nếu không sử dụng đúng cách và đúng mức, người dùng sẽ trở thành “con nghiện” Facebook. Việc sử dụng Facebook quá nhiều giờ trong một ngày nhưng lại không phục vụ mục đích học tập mà chỉ phục vụ mục đích giải trí là biểu hiện rõ nét của việc nghiện Facebook. Nhiều bạn sinh viên nghiện đến mức quên cả sinh hoạt hàng ngày khiến cho tình trạng sức khỏe gặp vấn đề dẫn đến kết quả học tập sa sút. Việc cố gắng xây dựng một tài khoản (một con người khác) trên Facebook khiến sinh viên mất nhiều thời gian, xao nhãng việc học tập.

Thứ hai, thường xuyên phải thức khuya. Cựu chủ tịch Facebook Sean Parker đã thừa nhận rằng, ông cùng các cộng sự của mình cố tình tạo ra một mạng xã hội có tính chất gây nghiện [3]. Việc nghiện Facebook không phải xảy ra một cách vô tình mà chủ yếu là kết quả của sự tính toán bởi các nhà sáng lập ra nó. Mạng xã hội đánh vào điểm yếu của con người khi con người thích được chú ý và quan tâm. Đối với sinh viên, thế hệ trẻ luôn mong muốn nắm bắt thông tin và những xu hướng (trend) mới nhất trên mạng xã hội. Việc sử dụng Facebook đối với họ là một phần không thể thiếu. Do vậy, sử dụng Facebook quá nhiều trong một ngày, thậm chí là thức khuya chỉ để “lướt” Facebook dẫn đến tình trạng mệt mỏi, uể oải vào sáng ngày hôm sau. Khi đến trường học, nhiều sinh viên trong tình trạng thiếu ngủ, không tập trung cho việc học. Nhà xã hội

học Benjamin Bratton cho biết, người dùng hoàn toàn có quyền tự do kết thúc mối quan hệ với mạng xã hội. Tuy vậy, các “ông lớn” luôn biết cách níu chân thành viên nhờ những tính năng, dịch vụ hấp dẫn. Mạng xã hội trở thành một phòng thí nghiệm ảo, ở đó, người dùng giống như các con vật và phải chịu nhiều kiểu kích thích” [4].

Thứ ba, giảm thời gian và không gian học tập. Facebook làm giảm thời gian và không gian học tập được coi là nguyên nhân gây xao nhãng trong việc học tập. Việc sử dụng Facebook chủ yếu nhằm mục đích giải trí sẽ dẫn đến kết quả học tập kém. Việc phải tiếp nhận quá nhiều thông tin từ nhiều nguồn khiến não của con người bị chi phối bởi những điều chúng ta hoặc người khác thích trên Facebook, do đó tình trạng quá tải thông tin sẽ dẫn đến nguyên nhân không tập trung cho việc học. Hiện tượng này được gọi là “sự phân sẽ trong tâm thức” [5].

2.2. Tác động đến việc phát triển kỹ năng

* Tác động tích cực

Thứ nhất, Facebook giúp sinh viên phát triển những kỹ năng xã hội, kỹ năng nghề nghiệp và kỹ năng sống nói chung. Thông qua mạng lưới kết nối với nhiều người ở nhiều lĩnh vực khác nhau đã tạo điều kiện cho sinh viên phát triển những kỹ năng cần thiết để có thể làm được việc ngay sau khi ra trường. Dành nhiều thời gian sử dụng công nghệ mới trên Facebook giúp cho sinh viên tiếp cận và học hỏi các công nghệ, xu hướng một cách nhanh chóng. Bên cạnh đó, sự phân hồi tích cực từ bạn bè về những quan điểm cá nhân thông qua các dòng trạng thái (status), ảnh, clip video của cá nhân có thể giúp cho các sinh viên xác định và phát triển kỹ năng để có thể định hướng nghề nghiệp tương lai. Thông qua các cuộc tranh luận, trao đổi, bàn luận về lòng yêu nước, lý tưởng song, vấn đề chủ quyền biển đảo,... giúp nâng cao ý thức, trách nhiệm công dân, cũng như khích lệ thanh niên Việt nam bày tỏ thái độ đấng đản đối với các vấn đề chính trị - xã hội [6]. Cơ sở hạ tầng học tập trong thời đại 4.0 sẽ mang đậm tính công nghệ hơn bao giờ hết. Việc Facebook ngày một phát triển đang có tác

động lớn biến đổi trong việc học tập của sinh viên theo hướng tích cực. Nếu vận dụng Facebook theo cách thông minh trong giáo dục sẽ mang lại những hiệu quả trong công tác đào tạo ở bậc đại học hiện nay.

Thứ hai, phát triển kỹ năng mềm. Facebook là một nơi lý tưởng để các thanh thiếu niên, đặc biệt là sinh viên có thể phát triển được kỹ năng mềm bao gồm một số kỹ năng nổi bật với tính năng của Facebook như: kỹ năng giao tiếp, kỹ năng quản lý thời gian. Với việc tiếp cận nhiều nguồn thông tin lớn và mạng lưới người dùng rộng, Facebook là một nơi phù hợp để sinh viên có thể phát triển kỹ năng mềm của mình. Lấy ví dụ về làm việc nhóm trên Facebook, thay vì cách làm việc nhóm truyền thống các sinh viên phải gặp mặt trực tiếp để có thể thảo luận bàn bạc về những vấn đề học tập chung của nhóm. Nhưng với sự phát triển của Facebook, việc làm việc nhóm đã trở nên rất đơn giản với các ứng dụng như Video call nhóm, tạo nhóm trên Facebook. Điều này tạo cơ hội cho sinh viên làm việc nhóm một cách đơn giản, có sự liên kết và đạt được mục đích cao hơn so với phương pháp truyền thống cũ.

* Tác động tiêu cực

Thứ nhất, giảm khả năng tương tác với các mối quan hệ ngoài đời thực. Chính vì sự tiện lợi mà Facebook đem lại là kết nối và thu hẹp khoảng cách giữa người với người, nhưng không vì thế những yếu tố tiêu cực không được sinh ra. Một trong số đó đã đi ngược lại với sứ mệnh ban đầu mà những người sáng lập ra nó kỳ vọng. Đó chính là sự đứt gãy trong các mối quan hệ ngoài đời thực. Hay thậm chí nặng nề hơn có thể kể đến là hội chứng chống đối xã hội (anti social). Từ một vấn đề đơn giản là muốn thay đổi cách con người giao tiếp với nhau, nhưng việc sử dụng sai mục đích đã để lại hệ lụy mà ta cũng thể coi là những “tệ nạn xã hội”.

Thứ hai, thay đổi văn hóa đọc truyền thống theo hướng lạm dụng công nghệ. Do ảnh hưởng từ cách mà chúng ta lựa chọn phương thức giao tiếp, văn hóa đọc của chúng ta cũng dần bị thay đổi theo năm tháng. Nếu khi trước, văn hóa đọc được thể hiện đơn giản bởi sách, báo, tạp chí, hay

các ấn phẩm thì ngày nay, văn hóa đọc được mạng xã hội định nghĩa theo một cách hoàn toàn mới. Các tác phẩm văn học, các câu chuyện giờ đây là sự kết hợp không chỉ của chữ viết mà còn là của âm thanh, hình ảnh được thiết kế sống động, hấp dẫn hơn nhiều trên các thiết bị kỹ thuật số, đồ họa. Tuy nhiên, việc sử dụng Facebook quá nhiều cho mục đích đọc có thể dẫn tới sự lạm dụng, làm giảm chất lượng tin tức mà người dùng thu nhận được do khả năng sàng lọc thông tin trên Facebook vẫn còn không ít hạn chế (đặc biệt là vấn đề tin giả).

2.3. Tác động đến việc rèn luyện thái độ

* Tác động tích cực

Thứ nhất, lan tỏa các giá trị có ích cho cộng đồng.

Với lợi thế là sự phát triển nhanh chóng của khoa học công nghệ, việc sử dụng mạng xã hội ngày càng dễ dàng và thuận tiện, tỷ lệ người có cơ hội được tiếp xúc với thiết bị điện tử và mạng Internet ngày càng nhiều. Chỉ với những lượt tương tác tưởng chừng là đơn giản như thích, bình luận, chia sẻ nhưng được thực hiện bởi hàng trăm, nghìn người trên Facebook thì những giá trị này sẽ được lan tỏa với tốc độ nhanh chóng. Những năm trở lại đây, với càng nhiều những tính năng thể hiện cảm xúc mới được cập nhật như “yêu thích”, “thương thương”, “haha” hay “ngạc nhiên” - việc đội ngũ phát triển của Facebook tạo ra nhiều lựa chọn cho người dùng không chỉ làm đa dạng cách thức người sử dụng tương tác với những bài đăng, hình ảnh mình tiếp cận mà những cảm xúc mang tính tích cực kèm theo đã một cách gián tiếp cộng hưởng cùng những giá trị tốt đẹp mà bài đăng, hình ảnh mang lại. Chính vì cảm giác được tự do hơn của người dùng trong việc quyết định, đưa ra các quyền lựa chọn của mình kết hợp với đó là sự khuyến khích mạnh mẽ cùng với tốc độ phát tán cực nhanh trong cộng đồng đã thể hiện được tính tiện ích và là một công cụ đắc lực cho việc lan tỏa các giá trị cộng đồng của Facebook nói riêng và tất cả các hình thức của mạng xã hội nói chung.

Thứ hai, thúc đẩy quá trình cá nhân hóa. Facebook người dùng nhiều điều kiện để khám phá, thể hiện sở trường, tài năng và sức sáng tạo

của mình. Facebook là một không gian lý tưởng để những người có năng khiếu nghệ thuật sáng tạo ra những sản phẩm của mình, đồng thời Facebook cũng giúp nhiều người dùng nổi tiếng một cách nhanh chóng hơn so với ngoài đời thực, điều đó có thể tạo tiền đề cho những thay đổi tích cực về chủ đề phản ánh, phương thức thể hiện của văn học, nghệ thuật, kích thích những cách tân trong ngôn ngữ, loại hình giải trí. Trong môi trường mạng người dùng có ưu thế thỏa mãn bản thân hơn về khía cạnh tâm lý và sở thích rất đa dạng so với ngoài đời thực. Việc được thể hiện “cái tôi” của mình, thể hiện quyền tự do tư tưởng, tự do sáng tác đã khiến nhiều trường trẻ hiện nay

* Tác động tiêu cực

Tác động tiêu cực đáng chú ý của Facebook trong vấn đề này là sự hình thành những giá trị lệch chuẩn, thiếu văn minh. Với không gian mở, việc các hình ảnh lệch chuẩn giá trị, thiếu văn minh còn bị lan truyền rộng rãi trên Facebook. Số lượng các hình ảnh bạo lực, gây sốc, giật gân ngày một tăng lên. Dù vẫn nhận thức được việc tiếp nhận những hình ảnh đó là không tốt, nhưng nhiều sinh viên vẫn thường xuyên tiếp cận với loại hình ảnh này, dần dần làm biến đổi tiêu cực suy nghĩ và hành động của sinh viên. Hơn nữa, sự phát tán thông tin trên Facebook diễn ra rất nhanh chóng, từ đó tạo điều kiện để những đối tượng xấu lợi dụng và gây hại đến những người dùng Facebook. Thực tế này đã đặt ra thách thức lớn đối với những cơ quan chức năng về việc quản lý nội dung đăng tải lên mạng xã hội Facebook. Cần phải có một cơ chế phù hợp quy định này. Các cơ quan báo chí – truyền thông, cơ quan quản lý truyền thông, nhà trường cần có định hướng trong việc tiếp nhận những nội dung hình ảnh của sinh viên trên mạng xã hội Facebook. Tuy nhiên, việc này dường như rất khó khi Facebook vẫn cho phép mạng xã hội này hoạt động theo tôn chỉ “tự do ngôn luận” và thường “lách luật” tại các nước sở tại.

3. Kết luận và đề xuất chính sách

Mạng xã hội Facebook là phương tiện có cả những mặt tích cực, tiêu cực và có tác động

không nhỏ tới đời sống thanh niên nói chung và hoạt động của sinh viên nói riêng. Mạng xã hội Facebook giúp sinh viên kết nối với nhiều bạn bè, cập nhật thông tin, tham gia và chia sẻ tài liệu trong các nhóm học tập. Bên cạnh đó vẫn còn tồn tại hạn chế và những vấn đề đặt ra bởi xét cho cùng mạng xã hội Facebook chỉ là thế giới ảo, việc sử dụng quá nhiều sẽ ảnh hưởng tới công việc, học tập, sức khỏe hay gây ra những rắc rối trong cuộc sống. Vì vậy, cần đưa ra những giải pháp nhằm hạn chế ảnh hưởng tiêu cực của mạng xã hội này đến đời sống giới trẻ nói chung và sinh viên nói riêng.

* Về hoàn thiện cơ chế, chính sách, nâng cao hiệu quả quản lý Nhà nước về truyền thông nói chung và mạng xã hội nói riêng

Chính phủ cần phải nhanh chóng điều chỉnh, bổ sung, hoàn thiện hệ thống pháp luật, cơ chế, chính sách nhằm quản lý hiệu quả hơn đối với lĩnh vực công nghệ thông tin và truyền thông. Trong đó, cần đặc biệt lưu ý tới sự cần thiết phải đề ra cơ chế kiểm soát thông tin, loại bỏ các nội dung xuyên tạc, gây bất an trong dư luận thông qua mạng xã hội Facebook. Ở khía cạnh luật pháp cần phải tạo ra khung pháp lý ủng hộ, biểu dương người tốt, thông tin tốt và ngược lại, có tính răn đe, xử lý nghiêm các đối tượng có ý đồ xấu, đưa tin xấu, độc hại trên các mạng xã hội. Một số định hướng trong giai đoạn tiếp theo là:

Thứ nhất, tiếp tục hoàn thiện các quy định về quản lý hoạt động thông tin trên mạng nói chung và mạng xã hội Facebook nói riêng, tập trung nghiên cứu xây dựng các văn bản quy phạm pháp luật về quản lý thông tin trên mạng để có thể tạo ra hành lang pháp lý đầy đủ, phù hợp hơn với diễn biến tình hình mới. Trong đó đặc biệt quan tâm tới vấn đề định hướng dư luận trước những vấn đề mà xã hội quan tâm tránh những luận điệu xuyên tạc công kích của thế lực thù địch. Tổ chức nhiều sự kiện, chương trình khuyến khích sinh viên đăng tải, chia sẻ tin bài, thông tin về người tốt việc tốt, hoạt động cộng đồng để nhân rộng tính nhân văn, giáo dục ý thức con người.

Thứ hai, xây dựng các chính sách hỗ trợ, khuyến khích hình thành các trang mạng xã hội lớn của các doanh nghiệp Việt Nam có khả năng

thay thế hoặc cạnh tranh với các mạng xã hội nói chung và Facebook nói riêng. Sở trường của các mạng xã hội như Facebook là công nghệ chứ không phải nội dung nên những mạng xã hội này phải hợp tác để có thông tin tốt cho người dùng. Vì vậy, các cơ quan báo chí hàng đầu cần phải xác định nhiệm vụ chính là sản xuất những nội dung chất lượng cao mới có cơ hội hợp tác với những người không lờ về công nghệ. Xét cho cùng, báo chí là phục vụ độc giả, dù là nội dung được truyền tải qua trang báo hay thông qua mạng xã hội Facebook thì nội dung luôn được người dùng đặt lên hàng đầu. Cụ thể, tiếp tục hoàn thiện nguồn lực và chất lượng cho mạng xã hội Lotus – mạng xã hội của Việt Nam. Nếu Facebook ban đầu được lập ra để kết nối mọi người với nhau, chia sẻ suy nghĩ trên mạng xã hội thì Lotus ra đời dưới góc độ nền tảng phân phối nội dung của người sử dụng tạo ra tới các độc giả: “Lotus là một mạng xã hội đi theo hướng khác biệt, lấy nội dung làm trọng tâm, tạo nên nền tảng hỗ trợ các nhà sản xuất nội dung và các cá nhân thỏa sức sáng tạo để có được các nội dung chất lượng hơn phục vụ người sử dụng” [7].

Thứ ba, xây dựng thêm những văn bản hướng dẫn chi tiết thi hành Luật An ninh mạng nhằm đảm bảo an toàn, an ninh trên mạng và thông tin truyền thông là một trong những giải pháp mang tính cấp thiết nhằm hạn chế các luồng thông tin xấu, độc hại đang có xu hướng lan truyền nhanh trên mạng xã hội gây ảnh hưởng, tác động tiêu cực tới nhận thức, hành vi của một bộ phận sinh viên. Có thể thấy, Luật An ninh mạng trực tiếp bảo vệ 05 quyền con người sau đây: (1) Quyền sống, quyền tự do cá nhân; quyền bình đẳng trước pháp luật và được pháp luật bảo vệ; (2) Quyền không bị can thiệp vào đời tư, gia đình, chỗ ở hoặc thư tín; (3) Quyền không bị xâm hại danh dự hay uy tín cá nhân; (4) Quyền tự do tư tưởng, tín ngưỡng và tôn giáo của công dân; (5) Quyền tự do ngôn luận, tự do biểu đạt của công dân. Nghị định hướng dẫn thi hành Luật An ninh mạng cũng là cơ sở để nâng cao hiểu biết pháp luật cho thanh niên, sinh viên về không gian mạng nói chung và mạng xã hội nói riêng, tránh không vi phạm hay bị người khác lợi dụng.

Ngoài những giải pháp trên cần đảm bảo sự thực hiện nhất quán của các cơ quan chủ quản như Bộ Văn hóa, Thể thao và Du lịch, Bộ Công an, Bộ Giáo dục và Đào tạo, đặc biệt là Bộ Thông tin và Truyền thông với vai trò hết sức quan trọng của các đơn vị chức năng như Cục Phát thanh truyền hình và Thông tin điện tử, Cục An toàn thông tin, Cục Viễn thông, Thanh tra Bộ thông tin và Truyền thông,... trong công tác phòng chống những thông tin tiêu cực từ mạng xã hội nói chung và mạng xã hội Facebook nói riêng.

* Về nâng cao nhận thức, giáo dục kỹ năng sống cho sinh viên

Xây dựng văn hóa chuẩn mực cho cư dân mạng là yếu tố rất quan trọng, ý thức của người sử dụng trong thời đại bùng nổ thông tin như hiện nay luôn là vấn đề cần được đặt lên hàng đầu. Mỗi cá nhân phải có khả năng nhận thức, trách nhiệm xã hội để đối diện với cơn bão thông tin được đăng tải trên mạng. Rõ ràng, việc tìm hiểu và lựa chọn tiếp nhận thông tin trên mạng sẽ phụ thuộc vào trình độ, nhận thức khác nhau của mỗi người, do vậy nâng cao dân trí có lẽ sẽ là cách phòng vệ tốt nhất. Để làm lành mạnh hóa mạng xã hội cần hội tụ ba biểu hiện: thứ nhất, hoàn thiện chủ trương chính sách; thứ hai, hạ tầng kỹ thuật; và thứ ba, điều kiện quan trọng nhất, có yếu tố quyết định nhất là văn hóa của người tham gia mạng xã hội, ý thức trách nhiệm của từng cá nhân với cộng đồng, với xã hội. Điều kiện thứ ba cần tiến hành làm ngay và quyết liệt khi chưa có một hệ thống chính sách pháp luật đầy đủ và hạ tầng kỹ thuật hoàn chỉnh [8].

Sinh viên là nhóm đối tượng quan trọng trong mục tiêu giáo dục giá trị của bất kỳ quốc gia nào. Họ là nhóm sẵn sàng cho việc tiếp cận, tiếp thu các giá trị mới, các giá trị hiện đại – mang tính toàn cầu, một cách nhanh nhạy nhất. Theo Luật Thanh niên, thanh niên được xác định là các công dân Việt Nam trong độ tuổi 16 đến 30. Vì vậy, sinh viên trong độ tuổi từ 18 đến 24 - là những người trong giai đoạn định hình nhân cách, đã kết thúc bậc trung học phổ thông tham gia học tập tại các trường học nghề, cao đẳng, đại học và bắt đầu quá trình lao động sáng tạo ra của cải vật chất cho xã hội. Việt Nam đang trong thời

kỳ dân số vàng, với tỷ lệ thanh thiếu niên cao nhất trong lịch sử, nhóm dân số từ 10 đến 29 chiếm khoảng 33% dân số [9]. Là đối tượng tác động của mạng xã hội, sinh viên không những tiếp nhận đơn thuần các giá trị cốt lõi từ phương thức tác động của mạng xã hội tới thái độ, nhận thức và hành vi mà còn phát huy được vai trò chủ động trong việc kịp thời phê phán, đấu tranh với các hiện tượng tiêu cực, bác bỏ những thông tin, quan điểm sai trái, bảo vệ chân lý, phát huy những giá trị tốt đẹp của xã hội.

Trong nhóm giải pháp này, Trung ương Đoàn TNCS Hồ Chí Minh và các tổ chức Đoàn cơ sở đóng vai trò hết sức quan trọng trong việc tổ chức các hoạt động tuyên truyền cho đoàn viên thanh niên. Theo đó, một số vấn đề cần quan tâm triển khai trước mắt là:

Thứ nhất, quan tâm nâng cao nhận thức cho cán bộ đoàn, cán bộ làm công tác thông tin – truyền thông để xây dựng lực lượng nòng cốt hướng dẫn thanh, thiếu niên tiếp cận các thông tin và sử dụng hiệu quả mạng xã hội. Thường xuyên cập nhật, trang bị kiến thức cơ bản cho cán bộ làm công tác thanh niên, đặc biệt là đội ngũ báo cáo viên, tuyên truyền viên ở trung ương và cơ sở về kiến thức kỹ năng tuyên truyền thông qua các phương tiện truyền thông hiện đại.

Thứ hai, chú trọng triển khai có hiệu quả việc phổ biến những thông tin tốt, định hướng thông tin cho dư luận xã hội, qua đó lan tỏa những giá trị sống đẹp, hình thành ý thức trách nhiệm với cộng đồng, cùng nhau xây dựng một xã hội hiện đại, văn minh thông qua các hoạt động: xây dựng các trang thông tin do thanh niên, sinh viên quản trị có sự định hướng từ các tổ chức chính trị, tổ chức chính trị - xã hội như Fanpage của Đoàn thanh niên – Hội sinh viên các trường Đại học, hay website Tuổi trẻ của nhà trường,... góp phần truyền tải các thông tin chính thống đến đoàn viên, thanh niên, qua đó nắm bắt dư luận xã hội và cung cấp kịp thời thông tin đến đoàn viên, thanh niên; xây dựng các câu lạc bộ, tổ, đội nhóm sinh viên sử dụng mạng xã hội để quản lý, hướng dẫn, định hướng đoàn viên, sinh viên sử dụng hiệu quả mạng xã hội trong giai đoạn bùng nổ thông tin hiện nay. Đồng thời với đó, các cơ quan quản lý nhà nước cần phối hợp với các lực lượng

chức năng đưa ra các hình thức xử phạt nghiêm minh có tính răn đe các hành vi vi phạm pháp luật trên mạng xã hội nhằm ngăn ngừa các hành vi xấu có thể xảy ra.

* Về phối hợp giữa gia đình, nhà trường và xã hội

Việc giáo dục, bồi dưỡng, rèn luyện các phẩm chất và năng lực nhằm giúp sinh viên phát triển toàn diện diễn ra ở các môi trường khác nhau, liên quan đến các mối quan hệ phức tạp. Vì thế, việc giáo dục nói chung và giáo dục sinh viên nói riêng luôn đòi hỏi sự phối hợp, kết hợp chặt chẽ của nhiều lực lượng xã hội, nhất là sự quan tâm đúng cách của nhà trường, gia đình và xã hội.

Nền tảng đạo đức, trình độ nhận thức về văn hóa – xã hội, lối sống của gia đình ảnh hưởng của môi trường sống, học tập, rèn luyện,... là những nhân tố quan trọng giúp sinh viên sử dụng mạng xã hội Facebook một cách tích cực, hướng đến những hành vi và lối sống đẹp, có ích cho bản thân và cho cộng đồng.

Nhà trường sẽ giữ vai trò trung tâm, tổ chức hoạt động, phối hợp dẫn dắt nội dung, phương pháp giáo dục. Bởi lẽ nhà trường là một tổ chức chuyên biệt đối với công tác giáo dục, được sự lãnh đạo trực tiếp của Đảng và nhà nước, nắm vững quan điểm, đường lối, mục tiêu bồi dưỡng đào tạo con người trong thời đại mới. Mặt khác, nhà trường luôn có đội ngũ giảng viên có trình độ, năng lực, được đào tạo hệ thống. Bên cạnh đó, các tổ chức như Đoàn Thanh niên, Hội Sinh viên có khả năng tổ chức các hoạt động ngoại khóa thu hút đông đảo sinh viên tham gia, thông qua đó hỗ trợ giáo dục nhận thức, tư tưởng cho đại bộ phận sinh viên.

Quan trọng hơn cả, bản thân các bạn sinh viên – người dùng mạng xã hội Facebook phải là những người “thông thái”, tỉnh táo khi đón nhận luồng thông tin đa dạng trên Facebook. Mỗi sinh viên cần đặc biệt coi trọng việc rèn luyện thói quen, kỹ năng sống, nhất là kỹ năng kiểm soát bản thân; kỹ năng chủ động hợp tác, ngoại giao, định hướng giá trị nhân cách và lối sống cao đẹp, mang giá trị văn hóa truyền thống của dân tộc. Làm tốt điều này sẽ giúp sinh viên có bản lĩnh

chính trị vững vàng, đạo đức phẩm chất tốt, lối sống trong sạch, lành mạnh, có đủ tự tin và phương pháp phòng tránh những tác động tiêu cực trên các trang mạng xã hội. Đồng thời, cần phải hình thành nhận thức đúng đắn, thái độ cư xử đúng mực trong môi trường mạng xã hội, trang bị các kỹ năng bảo mật thông tin cá nhân cũng như biết chọn lọc tiếp thu các luồng thông tin linh hoạt đối mặt trước những nguy cơ rủi ro từ mạng xã hội Facebook.

Để tuyên truyền đến sinh viên ý thức sử dụng mạng xã hội, nhà trường cần tổ chức các hoạt động ngoại khóa, đưa nội dung hướng dẫn tiếp cận thông tin và sử dụng mạng xã hội Facebook hợp lý trở thành một trong những nội dung học ngoại khóa quan trọng, tạo thói quen lành mạnh, tránh những biểu hiện lệch lạc, giáo dục chính trị tư tưởng, giúp sinh viên nhận ra tính hai mặt của mạng xã hội, nhất là mặt tiêu cực, những tác động do âm mưu, thủ đoạn của các thế lực thù địch, chống phá, tránh tình trạng bị lợi dụng, vô tình tiếp tay cho các hoạt động, hành vi tiêu cực, phản cảm, thiếu văn hóa trên mạng xã hội.

Lời cảm ơn

Nghiên cứu này được tài trợ bởi Trường Đại học Khoa học Xã hội và Nhân văn trong đề tài mã số CS.2019.06.

Tài liệu tham khảo

- [1] Nguyen Thi Lan Huong, Social network for the lifestyle of Vietnamese youths today (in Vietnamese), Social Sciences Publishing House, 2019.
- [2] Pham Huy Ky, Do Thi Thu Hang, Social network in the context of information society development in Vietnam: Theory, practice and experience (in Vietnamese), Labor Publishing House, 2019.
- [3] Washingtonpost, Facebook's first president, on Facebook: "God only knows what it's doing to our children's brains", <https://www.washingtonpost.com/news/the-switch/wp/2017/11/09/facebooks-first-president-on-facebook-god-only-knows-what-its-doing-to-our-childrens-brains/>, 2017 (accessed 10/08/2020).

- [4] Duc Tri, Why are social networks addictive? (in Vietnamese), <https://vnexpress.net/vi-sao-mang-xa-hoi-gay-nghien-3977835.html>, 2019 (accessed 21/8/2020).
- [5] Thanh nien, David DeBrot, The Impacts of Facebook on Learning, <https://thanhnien.vn/giao-duc/nhung-anh-huong-cua-facebook-doi-voi-viec-hoc-tap-43763.html>, 2013 (accessed 21/01/2020).
- [6] Nguyen Thi Kim Hoa, Nguyen Lan Nguyen, The Impact of Social Network Facebook on Students Today (in Vietnamese), *VNU Journal of Science, Policy and Management Studies*, Vol. 32, No. 2, 2016, pp. 68-73.
- [7] Labor and society, “Made in Vietnam” Social networking site - Lotus: Focusing on content, maximizing the creativity of each individual (in Vietnamese), <http://laodongxahoi.net/mang-xa-hoi-made-in-viet-nam-lotus-lay-noi-dung-lam-trong-tam-phat-huy-toi-da-suc-sang-tao-cua-moi-ca-nhan-1313405.html>, 2019 (accessed 10/07/2020).
- [8] Nhan dan, Need to know the laws when using social networking sites (in Vietnamese), <http://www.nhandan.com.vn/hangthang/item/34528702-can-hieu-biet-phap-luat-khi-su-dung-mang-xa-hoi.html>, 2017 (accessed 23/04/2020).
- [9] UNFPA Vietnam, Ministry of Home Affairs, United Nations Population Fund in Viet Nam, National Report on Vietnamese Youth, <https://vietnam.unfpa.org/sites/default/files/pub-pdf/B%C3%A1o%20c%C3%A1o%20Qu%E1%B%91c%20gia%20v%E1%BB%81%20thanh%20ni%C3%AAn%20Vi%E1%BB%87t%20Nam.pdf>, 2015 (accessed 24/07/2020).